

STAATSIEPORTRET VAN EEN STOFZUIGER

Van Sylvia Witteman verschenen eerder:

Pekingend bij nacht
Het lekkerste dier
Ik verzin dit niet
Koken met Sylvia Witteman
Veel gezelliger dan bij u thuis
Tot dusver niets aan de hand
Staatsieportret van een stofzuiger
De huisvrouwmonologen
De troost van een warm visje
Een royale portie meeuwen
Plastic rozen
Iemand moet het doen
Mijn achterlijke kat Lola
Thuis mag ik niet meer zeuren
Jullie zijn zelf gek
Armeluiseten
Er speelde nog nét geen draaiorgel
We zijn hier niet in China
Boodschappen zonder leesbril
Overdag bang en 's avonds dronken

Sylvia Witteman

**Staatsieportret van
een stofzuiger**

Nijgh & Van Ditmar
Amsterdam

De stukken in dit boek verschenen eerder in *Volkskrant Magazine*.

www.nijghenvanditmar.nl

Eerste druk 2012
Vierde druk (e-book) 2021
Vijfde druk 2021

Copyright © Sylvia Witteman 2021
Foto auteur Lucas Göbel
Omslag Moker Ontwerp
Typografie Perfect Service
NUR 301 / ISBN 978 90 388 1106 2

Inhoud

Fee	7	Plant	71
Sloophamer	9	Zwier	74
Jeans	12	Stamboom	77
Zak	15	Hebzucht	80
Ruilen	18	Uitje	83
Polen	21	Bricks and clicks	85
Stuc	24	Siamees	88
Divorce de raison	27	Verbeterzucht	91
Caro dottore	30	Tijd	94
Daniel en Jane	33	Lente	97
Koffie	36	Vuilnis	99
Gluton	39	Brandblusser	102
Knolrapen	42	Dagboek	105
Minibar	45	Senda	108
Hotmail	48	Bellen	110
Douchegel	51	Cosmo	112
Breien	54	Ontbijtkoek	114
Telefoon	57	Kurva	116
Bouquet	60	Jarig	118
Gasten	63	Kankerwif	120
Kerstboom	65	Leerplicht	122
Heelal	68	Tot ziens	124

Fee

Dat kinderen opgroeien is nog tot daaraan toe. Het kost een hoop geld en ze krijgen ook nog eens een brutale muil, maar tevens willen ze nog weleens de vaatwasser uitruimen of een borrel voor je inschenken, en dat scheelt toch weer.

Alleen dat tanden wisselen, dat zouden ze niet moeten doen. Die schitterend rechte, hagelwitte melktandjes maken plaats voor een slordig scheefgegroeid conglomeraat van grauwege pianoetsen, veel te groot voor dat kindergezicht. Ze krijgen hun mond amper meer dicht en voor je het weet zit je wéér in de stampvolle wachtkamer van zo'n overbeklante gebitsfabriek in een oude *Happinez* te bladeren, terwijl die stakker een compleet arsenaal aan orthodontische hulpstukken krijgt aangeschroefd en van elastieken hang- en sluitwerk wordt voorzien.

Goed, zover is het nog niet, maar de kleinste liep wel met een losse voortand. Middenvoor. De godganse dag zat hij eraan te klooiën. Ik weet nog hoe dat voelde, die lispelende klikgeluiden midden in mijn hoofd, en dat mijn moeder me uiteindelijk in een houdgreep nam en het ding er tussen duim en wijsvinger uit plukte. Er bleef een gat over dat monsterachtige proporties aannam onder mijn tasten-de tong. En 's nachts kwam een onduidelijke entiteit die tand onder mijn kussen weghalen om er een kwartje voor in de plaats te leggen. Een kabouter, een muis of een fee, dat ben ik vergeten. Wel weet ik nog goed dat ik toen al een hard hoofd in die affaire had: het geld was natuurlijk mooi meegenomen, maar die kwartjesverstrekkende instantie staat wat betreft geloofwaardigheid op de lijst van kinderheiligen zelfs nog lager dan de paashaas, en een

heel eind onder Sinterklaas. Sommige moeders (de mijne gelukkig niet) liepen trouwens met zo'n kindertand aan een gouden kettinkje. Dat kwam de mythe uiteraard niet ten goede en het had bovendien iets lugubers, alsof de rest van het kind al dood en begraven was.

Van de week heeft mijn zoontje die tand dan toch eindelijk losgewrikt. Het was zijn derde. Trots toonde hij hem in zijn smerige handje. 'Zeg, die tandenfee, bestaat die eigenlijk wel echt?' vroeg hij argwanend, al jong gecorrumpeerd door zijn oudere broer en zus.

Maar ik wil hem graag klein houden, want als hij te snel opgroeit zou ik in de rampzalige verleiding kunnen komen er nog een kind bij te maken en dat kan ik me in generlei opzicht permitteren. Dus diende ik hem op feilloze wijze van reплиek: 'Wie denk je dat er anders zo gek is om zomaar geld onder je kussen te leggen?' Het hielp.

Maar toen ik 's avonds laat onder zijn kussen keek, lag er naast die tand een brief: 'Niet mijn tant meeneemen! En mag ik mijn andere ook trug heben? Die 2?'

Wat te doen? Ik had geen idee waar die tanden gebleven waren, want ik leg ze meestal op de richel van het keukenraam of in de sokkenla, en van daaruit zoeken ze een goed heenkomen, zoals een door de plee gespoelde goudvis vanzelf terug naar zee zwemt. Dus schreef ik terug: 'Lieve L. Je tanden zijn nu in de tandenhemel. Ik zal goed voor ze zorgen. Liefs, de Tandenfee.' Uit schuldgevoel deed ik er vijf euro bij. Maar het hielp niet. Woedend kwam hij de volgende ochtend mijn slaapkamer binnen en duwde met een voilà-gebaar de brief onder mijn neus. 'Wat een stomme trut,' sliste hij. 'Ik wou die tanden meenemen. In mijn graf.'

Sloophamer

Wonen is een werkwoord, en inderdaad, er zijn een hoop mensen die werk maken van het wonen. Dat zijn meestal vrouwen, en doorgaans doen ze het met averechts resultaat. Zo ken ik er nogal wat die meerdere malen per jaar 's ochtends wakker worden met de niet te onderdrukken neiging 'alles eens helemaal lekker om te gooien' in hun interieur. In milde gevallen slepen ze dan de bank naar de andere kant van de kamer, kopen een koeienpoefje bij IKEA, beplakken een muur van de wc met retropsychedelisch behang en zitten diezelfde avond nog tevreden met hun kaasplankje achter de vanillegeurkaarsen. Dat gaat nog.

Maar je hebt ook mensen, en opnieuw zijn dit meestal vrouwen, die tijdens het ramen lappen denken: die kozijnen mogen wel weer eens een likje verf hebben! Een gevaarlijke gedachte, die eenvoudig te omzeilen is door nooit ramen te lappen. Dat is ook helemaal nergens voor nodig. Niemand ter wereld lapt ooit zijn ramen, behalve Nederlanders, en de zon blijft ook elders gewoon opgaan.

Maar goed, daar gaat het arme mens de kozijnen reeds met kwast en verf te lijf, waarna de smoezelige muren extra opvallen, weet je wat, die witten we ook even, en nu we toch bezig zijn, het parket kon wel weer eens afgeschuurd worden... Van het een komt het ander en voor je het weet zit het hele gezin nog weken ontredderd onder een kaal peertje in slordig ontdooide AH-lasagne te prikken tussen de stoflakens, terpentinedampen en afgekrabde verfschilfers.

Als alles eindelijk klaar is, steekt de eens zo vertrouwde huisraad opeens wel erg armoedig af bij al die schrille fris-

heid, niet alleen de bank, de tafel en de gordijnen, maar ook de echtgenoot met zijn verzakte kaaklijn en gore teennagels, die schreeuwerige rotkinderen met hun kleffe jamhandjes en moeder zelf, met haar slappe bovenarmen en nijdige snauwbuien. Waren die ramen ongelapt gebleven, dan had iedereen nog gezellig samen op de oude bank gehangen, lekker warm tegen elkaar aan als vreedzaam herkauwend vee in de kalmerende geur van gebakken uien, zacht geworden appels, vergeten gymtassen, ongewassen kinderhaar en gemorste rosé. Maar helaas, door al dat redeloze geredder duurzaam ontworicht geraakt, vervallen de gezinsleden respectievelijk tot Bikram-yoga, ritalin, krachttraining met eiwitsupplementen, salsales, relatietherapie, corrigerend ondergoed en de aanschaf van enge, modieuze honden. En dat alles in die bijtende verflucht, die voorlopig van geen wijken zal weten.

Maar het kan nog erger, en zoals vaker bij echt erge dingen is hier een man de schuldige. Het ziektebeeld heet 'verbouwing' en het komt erop neer dat opeens niet alleen het interieur niet meer deugt, maar ook het huis zelf. Onzin natuurlijk, want zo'n huis is indertijd gebouwd door mensen die er heus meer verstand van hadden dan de hele reeks elkaar opvolgende bewoners bij elkaar.

Kijk maar eens welke stille getuigen van rampzalige verbouwingen je aantreft in een huis van pakweg honderd jaar oud. De mooiste plafondengelen verschuilen zich onder zwartgebeitste schrootjes, massief houten deuren zijn rücksichtslos betimmerd met kruimelige platen formica, schitterend glas in lood zit verstopt achter plastic paneeltjes en onder het oranje linoleum uit de jaren zeventig bevindt zich een complete, ongeschonden eiken vloer. Alleen maar omdat op gezette tijden zo'n bewoner gedacht heeft: nee, granieten aanrechten/barok stucwerk/lederen lambriseringen kunnen echt niet meer. Weet je wat, we breken de keuken door. En we nemen hoogpolig tapijt, ook op de muren. Of epoxyhars! Weg met die

bekrompen schuifdeuren; die leliemotiefjes op dat melkglas alleen al! Hier met die sloophamer, dan zal vader weleens even een frisse wind door dit zompige pandje laten waaien!

De rest is geschiedenis. De volgende generatie zit met de gebakken peren. Die hoest tienduizenden euro's op, moet maandenlang douchen bij de burens omdat er een vrachtlading schaftende Polen in de opgebroken badkamer zit, stroopt stad en land af op zoek naar mooie, oude, onvindbare tegels, en wat heb je dan?

Een huis. Een huis dat er eindelijk weer uitziet alsof iedereen er gewoon met zijn poten áf is gebleven.

Jeans

Ik word doodmoe van het hedendaagse spijkergoed en dat is blijkbaar wederzijds: gisteren gaf voor de zoveelste keer een zo goed als nieuwe spijkerbroek zuchtend de geest, terwijl ik niets anders deed dan mijn linkervoet in de pijp steken. Ik hield al dagen mijn hart vast en mijn adem in; die broek die juist zo lekker zat, vertoonde op de dijen een akelig dunne, viltige aanblik, hetzelfde ziektebeeld waar al mijn broeken ontijdig aan sterven. Het ding was amper een half jaar oud. Een half jaar!

Dergelijke bliksemslijtage verwacht je misschien van een maniakale stratenmaker, maar wat doe ik nou helemaal met dat ding? Er in zitten, dat is het wel zo'n beetje. Mijn kinderen, die in noodgevallen het begrip 'ravotten' nog weleens ter hand nemen, bijvoorbeeld als de wifverbinding eruit ligt, vernielen zo'n broek vaak al in een maand. In mijn tijd droegen kinderen spijkerbroeken van vaders, broers, zusjes, neven en nichten af tot de hele familie eruit gegroeid was, waarna er voor het jongste meisje een rokje van werd gemaakt, dat ze droeg tot ze ging trouwen en dan doorgaf aan haar eigen dochter.

Ja, in mijn jeugd was er meer voor nodig dan een rafelige teennagel om een broek om zeep te helpen. Sterker nog, een oude spijkerbroek was een heerlijk bezit, want nieuwe waren hard, stug en veel te donkerblauw, een fase die vele jaren kon duren, wat je er ook mee deed: op je knieën over grindpaden kruipen, er een mitrailleur op leegschieten (jeans waren toen nog kogelvrij), ze een heel seizoen onafgebroken dragen (waarbij ze 's nachts naast je bed trouw rechttop de wacht stonden te houden) en ze vervolgens, als ze écht glommen en plakten van het vuil, in de kookwas gooien. Ze kwamen telkens weer als

nieuw tevoorschijn. Ja, op den duur werden ze op strategische plaatsen ietsjes valer en zachter, op de kont en bovenbenen, bij jongens ook wel op de gulp. Dit laatste ging meestal gepaard met een portemonneevormige slijtplek op de rechterachterzak, bij linkshandigen links. Maar tegen die tijd was je toch al gauw zeven jaar verder.

Je spijkerbroek paste altijd: hij dijde uit als dat nodig was en kromp ook weer gehoorzaam ineen, al naargelang de genoten of afgeslagen calorieën. Ik kan me er een herinneren die ik van mijn twaalfde tot mijn twintigste gedragen heb. Uiteindelijk is hij van de waslijn gejat, door iemand die hem stellig nog draagt.

Maar goed, ik kocht een nieuwe. Zo'n voorgebleekte, want gewone bestonden opeens niet meer. *Stone washed* heette hij, en hij was door zorgvuldig, machinaal maltraiteren reeds bij aanschaf zacht en bleek als een stokoude spijkerbroek. Aangevreten door een kunstmatige tand des tijds. En vanaf toen ging het alleen maar bergafwaarts. Er kwam *snow washed* spijkergoed, dat met een schuimlaag van bleekmiddel werd mishandeld tot het de pokdalige aanblik bood van een ongunstig maanlandschap. Vervolgens de jeans die eruitzagen alsof je met je kont in een zak meel was gaan zitten (tegenwoordig nog te bezichtigen in de buitengewesten van Noord-Korea), en de jeans die niet alleen voorgebleekt maar ook voorgescheurd waren, zodat er hele stukken van je witte benen te zien waren.

Tot slot vond de een of andere voortvarende textielvernieler een procedé uit waarmee de stof daadwerkelijk bij de aanschaf reeds de levensechte, natuurlijk uitziende slijtplekken en vouwen vertoonde van een tien jaar oude spijkerbroek.

Hoe doen ze dat eigenlijk? Misschien laten ze die dingen daadwerkelijk afdragen door onderbetaalde Aziatische kindertjes, alvorens ze in de rekken bij h&m te hangen. Eén ding is zeker: die stakkers hebben er meer lol van gehad dan ik. Eenmaal aangeschaft valt de broek vrijwel onmiddellijk uit

elkaar. Heel stil zitten, nooit je benen over elkaar slaan, binnenstebuiten koud wassen met een speciaal wasmiddel, niet centrifugeren, liggend drogen, dan houdt-ie het nog net een paar maanden uit.

Gelukkig is het snel lente geworden. Kun je tenminste lekker in een wapperjurkje afwachten wat de nieuwe herfstmode op jeansgebied weer voor gruwelijks te bieden heeft.

Zak

Het leek zo eenvoudig, de oplossing van het stofzuigerzakken-vraagstuk. Ik kocht een zakloze stofzuiger, vroeg me terloops af of er al een 'zaklozenkrant' bestond, en ging over tot de orde van de dag. Maar mijn schoonmaakster deinsde, daags daarop, achteruit toen ze de nieuwe aanwinst ontwaarde, sloeg een paar kruisen en zette het ding met opgetrokken neus in de bezemkast, waarna ze opgelucht haar oude vertrouwde kavalje door het huis begon te sleuren. En ja hoor, nog diezelfde middag, vlak voor ze de deur achter zich dichttrok, galmden voor de zoveelste keer de gevreesde woorden door het trappenhuis: 'Niet vergeten! Nieuwe stofzuigerzakken kopen!'

Nu heb ik echt wel iets geleerd van het leven. Ik weet dat het geen zin heeft in de winkel 'een pak stofzuigerzakken' te vragen. En ook dat ik op de vraag 'wat voor een stofzuiger heeft u?' niet moet antwoorden: 'Een rode, dacht ik.' Die bêtises liggen gelukkig ver achter me. Maar ik begrijp nog steeds niet waarom er ruwweg vijftienduizend verschillende soorten stofzuigerzakken moeten bestaan. Ga maar eens kijken bij Blokker. Hele muren vol. En als je niet exact weet welke je moet hebben, dan ben je ten dode opgeschreven. Redding is alleen te vinden op de doos van de vorige stofzuigerzakken. Daar bevindt zich, onder de tekst KNIP UIT EN BEWAAR een rechthoekje met daarop een tekst die neerkomt op: 'Type XCS H5 700-pffffgt blbbblllll.'

Nu kan ik me niet voorstellen dat er mensen zijn die de tegenwoordigheid van geest opbrengen om zo'n kartonnetje daadwerkelijk uit te knippen, laat staan te bewaren. Ik niet, in elk geval. Trouwens, ik kon die hele doos niet eens terug-

vinden. Wat nu? Ik bekeek de stofzuiger eens goed. ‘Miele Black Pearl 5000’ stond er op zijn borstkas. De stofzuigerzakkenmafia kennende begreep ik dat ik daar niet ver mee zou komen. Dus legde ik hem op zijn buik en las op zijn rug: ‘no 00/98601315 type hs11 model s5211’. Daar zou de vitale informatie toch best eens tussen kunnen zitten? Voortvarend maakte ik met mijn telefoon een foto van de rug van de stofzuiger, van zijn buik, van opzij en voor alle zekerheid ook een portret ten voeten uit, zijn zuigmond breed lachend naar de camera.

Aldus gewapend fietste ik naar de Blokker, stelde me zelfverzekerd op voor die kolossale stofzuigerzakkenklaagmuur en trok mijn telefoon tevoorschijn. Maar niet mijn leesbril, want die had ik thuis laten liggen. En zonder leesbril kon ik die cijfertjes en lettertjes niet lezen.

De caissière had wél een leesbril en was na hevige aarzeling (eerst mijnerzijds, toen harerzijds) bereid mij die te lenen. Op goed geluk greep ik een doos en begon de achterkant te ontcijferen. ‘Handy Clean & Bright. Speciaal voor: Miele s227-s2401 Big Cat & Dog 800 Caribic Allervac Excel Human Flamenco Green Magic Medic Air Plus Meteor xLParquet CO plus Revolution600 Senator xL Silverstar plus Soft Satin Silver Weltstar en Wildrose’ stond erop. Ik verzin dit beslist niet. Ook de overige 14.999 dozen bleken van dergelijke flauwekul voorzien. Wat te doen?

Even later stond ik samen met de caissière gebogen over mijn telefoon naar het staatsieportret van mijn stofzuiger te turen. Zij had haar bril zelf weer opgezet en bladerde preventief in een heel dik boek, een soort Oud Testament van Stofzuigermerken. ‘Er bestaat helemaal geen Miele Black Pearl,’ zei ze uiteindelijk, ‘wel een White Pearl. Hier, type M1 30, deze moet u hebben!’

Fluitend fietste ik naar huis, waar ik terstond dat levensreddende kartonnetje uitknipte en in mijn portemonnee stopte.

Goed, het waren natuurlijk toch de verkeerde. En daarom

zit ik nu hoestend boven een krant de oude zak leeg te plukken, in een nimbus van stof, kattenhaar, kaaskorsten, barbieschoentjes, uitgekauwde tandenstokers en hard geworden sliertjes spaghetti. Zo gaat het óók, en het is waarschijnlijk nog reuze milieubewust op de koop toe.

Dat kartonnetje laat ik trouwens gewoon in mijn portemonnee zitten. Voor de volgende keer weet ik dan in elk geval welke stofzuigerzakken ik níét moet hebben. Dat scheelt toch weer.

Ruilen

In verband met de wisselvalligheid van het Nederlandse klimaat verlaat ik het pand meestal voorzien van paraplu én zonnebril, die ik vervolgens in de loop van de dag ergens laat staan respectievelijk liggen. Daar is niets aan te doen. Echt niet. Ja, af en toe haal ik een stuk of vijf nieuwe tegelijk, zo goedkoop mogelijk bij de drogist. ‘Je moet juist mooie, dure kopen, die verlies je niet,’ zegt mijn moeder, die al jaren met één Ray-Ban doet. Maar ook dat hielp niet, en het liep nog lelijk in de papieren ook.

Gelukkig vind ik na enig zoeken altijd ergens in huis wel zo’n seizoenshulpstuk dat hier weer door iemand anders is achtergelaten, maar dat is dan bijvoorbeeld een geel plastic kinderbrilletje met een montuur in de vorm van een zonnetje waaraan een pootje ontbreekt, of een aftands regenscherm dat, meermaals door rukwinden binnenstebuiten gekeerd, met gebroken baleinen in een openbare vuilnisbak is gepropt, en daar vervolgens weer uit gerukt door iemand die, radeloos in de stromende regen, besloot dat álles beter was dan niets. En daar moet ik het dan mee doen. Vreemd genoeg raak ik die lelijke, kapotte mormels juist níét kwijt, zodat ik nu al weken afwisselend rondloop onder een gescheurde groene paraplu met kikkerogen die maar half open kan, en achter een gigantische witte vlinderbril bezaaid met rijnstenen hartjes, waar het glas telkens uit lazert.

Hetzelfde geldt overigens voor aanstekers. Tegenwoordig koop ik die niet meer, want je hoort van die akelige dingen over roken, allemaal leugens van de linkse pers waarschijnlijk, maar waar rook is moet vuur zijn, dus toch maar beter

van niet. Wel kan ik me nog goed herinneren dat vroeger elke zojuist aangeschafte blinkend gepoetste zippo vaak al na een mediumwoeste caféavond bleek te zijn verwisseld voor een lullig Bicje, leeg, met een lam wielkje, en bedrukt met een vervaagde reclame voor een Casino in Las Vegas, een Walloonse Daihatsu-garage, tuincentrum De Gladiolenkeizer te Dedemsvaart, of Chin.Ind.Sur.Antill. Rest. Happy Corner aan de pier van Scheveningen. Zou die grootschalige, wereldwijde aanstekerverwisseling eigenlijk zijn afgenomen sinds het rookverbod in openbare ruimten? Of is hier sprake van een hoger plan?

Dat laatste zou me niets verbazen, want zelfs in mijn eigen huis vinden voortdurend bizarre verdwijningen en verschijningen plaats. Het laatste waar gisteren nog een schaar, een rol plakband en een nietmachine zo handig voor het grijpen lagen, bleek vanochtend leeg, op een verfrommeld zakje Prestige Allround Papegaaienvoer en een doosje Hongaarse sigaretten van het merk Pannonia na. Let wel, ik heb geen papegaai, nooit gehad ook, en Hongarije ken ik alleen van horen zeggen.

Nog verraderlijker is mijn boekenkast. Zeker, ik ben voor een 'witteboekenplan', waarbij vrienden en kennissen zo veel mogelijk elkaars boeken lenen. Maar dat ik voorgoed favorieten kwijt ben als Elsschots *Verzamelde werken*, Frantzens *The Corrections*, het collector's item *Een watermeloen in het kinderzitje* en Freuds *Zur Psychopathologie des Alltagslebens*, dat vind ik onverteerbaar, temeer daar er ongewenste elementen als *Eat, Pray, Love* en Daphne Deckers' ten onrechte veelgelezen werkje *Pedagoochelen* voor in de plaats zijn gekomen, om nog niet te spreken van *Zomerslank met Sonja Bakker*. Kan de gene die mijn exemplaar van *Lies' en Loeks bakvischtijd* heeft meegenomen dat per omgaande terugbrengen? Graag! En haal dan meteen die zogenaamde literaire thriller van Herman Koch hier weg!

Maar ik moet eerlijk zeggen, dat onvrijwillig ruilen valt ook

weleens in mijn voordeel uit. Wie heeft hier ooit die schitterende zijden kamerjas laten hangen? Hij zit heerlijk! En aan wie heb ik die mooie antieke ovenschaal te danken? Die gouden oorbellen, die trekharmonica, dat coole petje waar mijn zoontje al weer maanden mee loopt, die lieve, domme poes, die dvd van *Brief Encounter*, die grote fles calvados met maar één slokje eruit, die antieke koperen tafelbel, dat schilderij op de piano, die complete jaargang 1953 van *Panorama* – hoe zijn ze hier terechtgekomen en waarom heeft nooit iemand ze terugggevraagd?

En wie heeft er eigenlijk haar man bij mij laten liggen, twintig jaar geleden?

Zo gek: die is hier ook nog steeds.